

O. P. T. Sosyal Planlama Dairesi Özel Yüksek Okullar Araştırması Raporu

GİRİŞ

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde, özel yüksek okullardaki kapasite artışları çok hızlı bir gelişme göstererek planın eğitim, insangücü ve istihdam politikalarını geniş çapta etkileyecek bir seviyeye ulaşmıştır, ilk özel yüksek okul 1962 yılında öğretime başlamış (1), 1967 yılı sonuna kadar yedisi genel, 111 teknik öğretim yapan 18 özel yüksek okul daha yüksek öğretim sistemimize katılmıştır. (Hâlen 48 özel yüksek okul vardır. Yön. Kur.) -

özel yüksek okullardaki öğrenci sayısı 1964-1965 ders yılında 4.000 iken, 1967-1968 ders yılında % 560 oranında artarak 26.900'e ulaşmıştır. 1964 - 1965 ders yılında özel yüksek okullardaki öğrenci sayısı yüksek öğretim toplani öğrenci sayısının % 4.0 u iken, 1967-1968 ders yılında bu oran % 20,8'e yükselmiştir. Mevcut özel yüksek okulların ikinci beş yıllık kalkınma planı döneminde gerçekleştirmeyi planladıkları kapasite artışları değerlendirildiğinde, 1971 - 1973 ders yılında 19 özel yüksek okuldaki toplam öğrenci sayısının 58.500'e ulaşacağı anlaşılmaktadır. 1968-1972 yılları arasında özel yüksek okul sayılarında bir artış olmayacağı varsayılrsa dahi, özel yüksek okullardaki öğrenci sayısı yüksek öğrenim toplam öğrenci sayısının % 24.9 u gibi çok yüksek bir seviyeye ulaşacaktır. Yalnız 1968-1969 ders yılında dördü eczacılık, ikisi de diş hekimliği, üçü kimya mühendisliği alanlarda, dokuz özel yüksek okula Millî Eğitim Bakanlığınca açılış izni verildiği ve çeşitli konularda 19 özel yüksek okulun açılış izinlerinin Bakanlıkça incelendiği gözönüne alınırsa, 1972 yılında bu yüzdenin çok daha üstünde bir seviyeye ulaşacağı anlaşılmaktadır.

Yukarıda ana hatları ile açıklanan gelişmeler, Millî eğitim politikamızı gerçek kalite, gerekse kantite bakımından geniş çapta etkilemesine rağmen, henüz bu mesele ciddi bir araştırmaya konu olmamıştır. Çalışmamızın amacı eöz konusu boşluğu doldurup, 1969 programına esas teşkil edecek tedbirleri getirmek olacaktır.

Araştırmanın ilk bölümünde özel yüksek okullar ile ilgili bilgiler bir anket çalışması ile derlenmiş, tüm özel yüksek okullardaki sayısal gelişmeler ve fiziki tesislerin bugünkü durumu tesbit edilmiştir. Anketlere verilen cevaplarda yer yer çelişmelere rastlanmış, bir okul cevap vermekten Bakanmıştır.

ÖZEL YÜKSEK OKULLARIN BUGÜNKÜ DURUMU

Sayısal gelişmeler :

(1) öğretim Üyeleri :

özel yüksek okullar öğretim üyeleri sayısı, öğrenci sayılarındaki gelişmelere jparalel olarak artmış, toplam öğretim üyesi sayısı 1964-1965 ders yılında 235 iken, 1967-1968 ders yılında 800 e ulaşmıştır, öğretim, üyesi sayısındaki artışın büyük kısmı teknik öğretim yapan özel yüksek okullarda gerçekleşmiştir. 1964-1965, 1967-1968 ders yılları arasında genel öğretimde % 426, teknik öğretimde % 670 oranlarındaki öğrenci artışlarına karşılık öğretim üyeleri sayısı genel öğretimde % 204 teknik öğretimde % 432 artmıştır.

İleri bir akademik formasyon istemeyen, okutmanlık, uzmanlık ve yabancı dil öğretmenlikleri hariç tutulursa özel yüksek okullar öğretim üyelerinin en önemli kaynağı kamu yüksek okulları ve üniversitelerdir. 1967 - 1968 ders yılında özel yüksek okullarda ders veren öğretim üyelerinin % 55'i kamu yüksek okulları ve üniversitelerden, % 15.6 sı diğer kamu kuruluşlarından, % 29.2 si ise özel kuruluşlardan temin edilmiştir. 625 sayılı özel öğretim Kurumları Kanununun 21. maddesi uyarınca dört özel yüksek okul, öğretim üyesi yetiştirmek için küçük çapta tedbir almış ve bu amaçla 17 asistan özel yüksek okullar bünyesinde görevlendirilmiştir. Böylece özel yüksek okulların kendi yetenekleri ile yetiştirdikleri öğretim üyeleri, toplam özel yüksek okullar öğretim üyelerinin % 2.2 si gibi çok düşük bir seviyede kalmıştır.

1967-1968 ders yılında özel yüksek okullarda ders veren öğretim üyelerinin % 46.5 ini teşkil eden 372 üye akademik statüye sahiptir. Söz konusu öğretim üyelerinin % 26.8 i profesör, % 11.4 ü doçent, % 8.3 ü doktor asistandır, özel yüksek okullar toplam öğretim üyesi sayısının % 88.5 i ise okutman, uzman, yabancı dil öğretmeni ve orta öğretimde görevli öğretmenlerden meydana gelmiştir.

1967-1968 ders yılı başında özel yüksek okullarda görev alan kamu yüksek okulları ve üniversiteler öğretim üyeleri sayısı 440 dır. 1968 Ocak ayı itibarıyla özel yüksek okullarda vazifeli kamu yüksek okulları ve üniversiteler öğretim üyelerinin özel yüksek okullarda verdikleri haftalık ders saatleri toplamı 2467 dir. öğ-

retim üyesi başına haftalık ortalama ders saati ise hem teknik hem genel öğretimde 5.6 dır. Kamu yüksek okulları ve üniversitelerden özeli yüksek okullara öğretim üyesi akımı daha çok mühendislik, mimarlık, diş hekimliği ve eczacılık gibi teknik alanlarda gerçekleşmiş, 1968 Ocak ayı itibariyle teknik öğretim yapan özel yüksek okullarda, kamu yüksek okulları ve üniversiteler öğretim üyelerinin verdikleri hafta-

lık ders saatleri toplamı 1829 a ulaşmıştır. Aynı dönemde, genel öğretim yapan özel yüksek okullarda bu sayı 638 saat olarak tesbit edilmiştir.

Özel yüksek okullara gönderilen anketler değerlendirildiğinde, gerek teknik, gerek genel öğretim yapan okulların, öğretim üyesi taleplerini karşılamak için ciddi güçlüklerle karşılaşmadıkları anlaşılmaktadır.

TABLO : n. 1967 - 1968 ders yılında konulara göre özel yüksek okullar öğretim üyelerinin kaynakları.

	Üniversite ve kamu yüksek okulları		Diğer kamu kuruluşları		özel kuruluşlar		özel yüksek okullar	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İktisadî ve Ticarî ilimler								
Okulları	87	20	39	35	24	11	4	24
Gazetecilik Okulları	26	6	4	4	10	4	—	—
Genel öğretim toplamı	113	26	43	39	34	15	4	24
Mühendislik ve- Mimarlık								
Okulları	284	04	57	52	195	83	13	76
Diş Hekimliği Okulu	22	5	3	3	3	1	—	—
Eczacılık Okulu	21	5	6	6	2	1	—	—
Teknik öğretim Toplamı	327	74	66	61	200	85	13	76
TOPLAM	440	100	109	100	234	100	17	100

Kaynak : D.P.T. çalışmaları.

TABLO • III. 1967 -1968 ders yılında özel okullar öğretim üyelerinin akademik durumları.

	Profesör		Doçent		Doktor - Asistan		Okutman, Uzman, Diğer	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İktisadî ve Ticarî ilimler								
Okulları	60	28	28	31	21	32	45	10
Gazetecilik Okulları	20	9	7	7	9	13	4	1
Genel öğretim toplamı	80	37	35	38	35	45	49	11
Mühendislik ve Mimarlık								
Okulları	106	49	46	52	34	52	363	85
Diş Hekimliği Okulu	14	7	5	5	2	3	7	2
Eczacılık Okulu	15	7	5	5	—	—	9	2
Teknik öğretim Toplamı	135	63	56	62	36	55	379	89
TOPLAM	215	100	91	100	66	100	428	100

Kaynak : D.P.T. çalışmaları.

(2) Öğrenci sayıları :

1964 -1965/1967 -1968 ders yılları arasında özel yüksek okullar öğrenci sayıları % 560 oranında artmıştır, öğrenci sayılarındaki artışlar teknik öğretim yapan okullarda daha hızlı gelişmiş, 1964-1965/1967-1968 ders yılları arasında genel öğretimde öğrenci sayısı % 426 artarken teknik öğretimde bu oran % 670'i bulmuştur. Aynı dönemde, özel mühendislik ve mimarlık okullarındaki artış % 1070 gibi çok yüksek bir seviyeye ulaşmıştır, özel yüksek okullar öğrencilerinin sayısal gelişim tablo IV de daha detaylı olarak verilmiştir.

1967 -1968 ders yılında özel yüksek okullar toplam öğrenci sayısının % 447 si gece eğitimi yapmaktadır. Aynı ders yılında bu oran teknik öğretim yapan okullarda % 47.9 genel öğretimde % 39 olarak tesbit edilmiştir, özel yüksek okullarda gece öğretimine kayıtlı öğrencilerin büyük çoğunluğuna sanat enstitüleri ve ticaret liseleri mezunları teşkil etmektedir.

özel yüksek okullar yeni kayıtları büyük bir hızla artmış, 1964 -1965 ders yılında toplam yeni kayıt 2660 iken 1967 - 1968 ders yılında % 370 oranında artarak 12.734 e yükselmiştir.

TABLO : IV. Konulara ve yıllara göre öğrenci sayıları 1967-1968 ders yılında konulara göre gece ve gündüz öğrenci sayıları.

	1964 - 1965		1965 -- 1966		1966 -- 1967		1967 - 1968		Toplam			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%		
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)
İktisadî ve Ticarî İlimler Okulları	1.840	45	3.663	43	5.755	37	3.407	28	5.062	34	8.469	32
Gazetecilik Okulları	-	-	-	-	338	2	377	3	830	6	1.207	4
•Genel Öğretim Toplamı	1.840	46	3.663	43	6.093	39	3.784	31	5.892	40	9.676	36
Mühendislik ve Mimarlık Okulları	1.216	30	3.396	40	7.434	48	8.225	69	6.018	41	14.273	53
Jşig Hekimliği Okulu	386	10	566	7	920	6	-	-	1.294	9	1.294	5
Eczacılık Okulu	631	15	908	10	1.213	7	-	-	1.654	10	1.654	6
Teknik Öğretim Toplamı	2.233	55	4.870	57	9.567	61	8.225	69	8.966	60	17.221	64
TOPLAM	4.073	100	8.533	100	15.660	100	12.039	100	14.858	100	26.897	100

TABLO : VI. Konulara ve yıllara göre verimler.

	Geçen		Gecen		Top. ögr. 100		Top. ögr. 100		Terk		Terk		Top. ögr. 100					
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%				
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)
İktisadî ve Ticarî İlimler Okulları	1099	1904	2851	60	52	50	519	1294	2232	28	35	39	222	465	672	12	13	11
Gazetecilik Okulları	-	-	318	-	-	94	-	19	-	-	-	5	-	-	1	-	-	1
Genel Öğretim Toplamı	1099	1904	3169	60	52	52	519	1294	2251	28	35	37	222	465	673	12	13	11
Mühendislik ve Mimarlık Okulları	1006	2207	4431	83	65	60	74	884	2445	6	26	33	136	305	558	11	9	7
Dış Hekimliği Okulu	214	394	492	55	70	54	152	139	372	39	24	40	20	33	56	6	6	6
Eczacılık Okulu	287	549	679	46	60	56	274	293	416	43	33	34	70	66	118	11	7	10
Teknik Öğretim Toplamı	1507	3150	5602	68	65	59	500	1316	3233	22	27	34	226	404	732	10	8	7
TOPLAM	2606	5054	8771	64	59	56	1019	2610	5484	25	31	35	448	869	1405	11	10	9

Eczacılık özel Yüksek Okulu ile DJŞ Hekimliği özel Yüksek Okulu dışında bütün özel yüksek okullar lise mezunları yanında sanat enstitüleri, ticaret liseleri ve benzeri orta dereceli meslek okulları mezunlarını kabul etmektedirler. 1964-1965 ders yılında özel yüksek okullar toplam yeni kayıtlarının % 81.65 ini İlse)nezunları teşkil ederken, 1967 -1968 ders yûmda bu oran % 66 ya düşmüştür.

(3) Verimler:

1964 - 1965/1966 -1967 döneminde özel yüksek okullarda sınıf geçme oranları genellikle düşmüş, 1964 -1965 ders yılında mühendislik ve mimarlık özel yüksek okullarında ortalama sınıfı geçme oranı % 83 iken bu oran 1966 -1967 ders yılı sonunda % 60 a inmiştir. Aynı dönemde genel öğretimde verimler teknik öğretimden daha düşük bir seyir takip etmiş, 1964 -1965 ders yılında genel öğretimde ortalama sınıf geçme oranı % 60 dan 1966 -1967 ders yılı sonunda % 52 ye düşmüştür. Sınıf geçme oranları; gerek teknik, gerekse genel öğretim yapan okullar arasında büyük farklılıklar göstererek, % 10 ile % 94 arasında değişmiştir.

Günümüze kadar, 431 i İktisadî ve Ticari İlimler, 28'i JHühendLsUk ve Mimarlık, 34'ü Diş Hekimliği, 2'si Eczacılık alanlarında toplamı 495 öğrenci özel yüksek okullardan m.szun olmuşlardır, özel yüksek okulların büyük kısmının 1963 yılında öğretime başladığı düşünülürse, önümüzdeki ders yılında mezun sayılarında büyük artışlar beklenmektedir.

(4) öğrenci/öğretmen Oranları :

öğrenci/öğretmen oranları okullar arasında büyük farklılıklar göstererek 17 ile 83 arasında değişmektedir. Genellikle fen öğretimi yapan özel yüksek okullarda öğrenci/öğretmen oranları diğer konularda öğretim yapan okullara kıyasla daha iyidir. 1967 -1968 ders yılında özel iktisadî ve Ticarî filmler Okullarında 55. Gazetecilik Okullarında 30, Mühendislik ve Mimarlık Okullarında 26, özel Diş Hekimliği Yüksek Okulunda 46 ve özel Eczacılık Yüksek Okulunda 57 öğrenciye bir öğretim üyesi düşmektedir.

Fiziki tesislerin durumu :

(1) öğrenci başına eğitim ve servis alanları :

Eğitim alanını metrekare cinsinden net derslik ve laboratuvar alanı, servis alanını idarî ve diğer hizmetler için kullanılan alan olarak tanımlarsak, özel yüksek okullarda öğrenci başına eğitim ve servis alanları genel ve teknik öğretim yapan bütün özel yüksek okullar için tablo v m de verilmiştir. Tablo Vin incelendiğinde, gerek eğitim, gerekse servis alanlarının okullar arasında" büyük farklılıklar gösterdiği, bazı okullarda eğitim alanı oranlarının çok düşük olduğu anlaşılmaktadır.

(2) Bina ve Sosyal Tesislerin Durumu :

İki özel yüksek okul dışında bütün okullarda öğretim İnşa edildiğinde okul olarak planlanmamış işharu, "yurt ve apartman katlarında yapılmaktadır. Hâlen öğretim yapan 19 özel yüksek okuldan 16 sında spor yapmak için sa-

TABLO : VIII. 1967 -1968 ders yılında okullara göre eğitim ve servis alanları.

Okulun öğretim konusu	Okul	Toplam Eğitim Alanı (m ²)	Toplam Eğ. Alanı		
			Toplam öğrenci	Toplam Servis Alanı (m ²)	
		(D)	(2)	(3)	(4)
İktisadî ve Ticarî filmler Okulları	1	750	.7	1050	.8
	2	742	5.7	458	3.5
	3	1284	1.0	428	.3
	4	3250	2.3	1650	1.2
	5	300	.4	1700	2.3
Gazetecilik Okulları	1	742	4.1	418	2.3
	2	941	1.3	772	1.1
Genel öğretim Toplamı		7999	1.4	6476	1.2
Mühendislik ve Mimarlık Okulları	1	8700	5.6	1000	.6
	2	5105	4.5	2473	2.2
	3	2320	2.8	2180	2.7
	4	7200	5.8	500	.4
	5	1400	.8	160	0.09
	6	3515	1.8	8189	4.1
	7	2100	2.8	500	.7
	8	1600	2.8	343	.6
Diş Hekimliği Okulu	1	1942	1.5	231	.2
Eczacılık Okulu	1	4896	2.9	231	.1
Teknik öğretim Toplamı;		38778	3.1	15807	1.3
TOPLAM		46777	2.6	22283	1.2

ha, 13 ünde bahçe veya benzeri bir tesis mevcut değildir. Bu durum okul sahip ve yöneticilerini okul için elverişli yeni bina yapımına zorlanmış, 13 özel yüksek okul yeni bina yapmak için faaliyete geçtiklerini belirtmişlerdir.

Genellikle özel yüks«k okullardaki kütüphaneler gerek kitap sayısı, gerekse kitapların nitelikleri bakımından çok fakirdirler vcdâna çok kitaplık niteliğini taşımamaktadırlar. Bu eksiklik teknik öğretim yapan okullarda kendini daha da kuvvetlice hissettirmektedir.

1967-1968 ders yılında 3 özel yüksek okulda toplam 324 öğrenciyle hizmet eden öğrenci yurdu bulunmaktadır.

(3) Yatırımlar :

1964 Eylül-1967 Aralık ayları arasında özel yüksek okullarda 10.408.292 lirası teçhizat, 21.389.447 lirası bina yatırımı olmak üzere, toplam 31.797.738 liralık yatırım yapılmıştır. 1964 yılından önce öğretime başlayan özel yüksek okulların hemen hepsi kiraladıkları binalarda öğretim yaptıklarından, bu yıldan evvel kayda değer bir bina yatırımı yapılmamıştır. Yatırımların 19.959.740 liralık en büyük payını teknik öğretim yapan özel yüksek okulların bina yatırımları teşkil etmiştir. Günümüze kadar yapılan toplam teçhizat yatırımları, genel öğretimde 2.657.236 lira, teknik öğretimde 7.751.056 liraya ulaşmıştır, öğrenci başına teçhizat ve bina yatırımları, okullar arasında büyük farklılıklar göstermiş, öğrenci başına teçhizat yatırımı genel öğretimde 104 ile 843 lira, teknik öğretimde 175 ile 1065 lira arasında seyretmiştir.

ÖZEL, YÜKSEK OKULLARIN SORUNLARI

a. insangücü İhtiyaçları Bakımından Kapasite Genişlemeleri :

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından' özel yüksek okullara öğretime başlama izni verilirken, açılan okulun yetiştireceği elemanların, Planda belirtilen insangücü taleplerine uygunluğu incelenmemektedir. Bu nedenle günümüze kadar açılan özel yüksek okullar daha çok, az masrafla çok sayıda öğrenci kaydedebilen konularda öğretime yönelmiştir, özel İktisadî ve Ticarî İlimler Yüksek Okullarının işletmecilik bölümleri dışında yaratılan öğrenci kapasitesi, Planm insangücü taleplerine uygun değildir. 1964 - 1967 yılları arasında özel yüksek okullar bu alanda yaklaşık olarak 9.000 öğrencilik bir kapasite yaratmışlardır, özel yüksek okullarda Planın insangücü talepleri ile çelişen diğer bir öğretim alanı da eczacıdır. Bu lalanda insangücü açıkları balonundan yaratılması gerekli ek kayıt 1968, 1969, 1970, 1971 yularında 200, 1972 yrimida 100 dür. Hâlen Eczacılık öğretimi yapan Bd fakülte ve bir özel

okul, Planda belirtilen açıkları kapayabilecek kapasitede iken ' Millî (Eğitim Bakanlığının •1968 - 1969 ders yılında açılışına (izin verdiği dört eczacılık özel yüksek okulu ile eczacılık dalmada Plan hedeflerinin çok üstünde bir seviyeye ulaşılacaktır. Millî Eğitim Bakanlığına açılış izni için yapılan müracaatlar incelendiğinde Diş Hekimliği dalında da önemli insangücü fazlalıklarının meydana geleceği anlaşılmaktadır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı insangücü hesaplan incelendiğinde, memleketimizde en büyük insangücü açıklarını teknisyen ve san'at-kâr seviyesindeki teknik elemanların teşkil ettiği anlaşılmaktadır. Söz konusu açığın doldurulması bir yandan teknisyen okullarının kapasitelerinin arttırılmasına, diğer yandan teknisyen olarak yetişen elemanların biran evvel endüstriye katılmaları ile mümkün olacaktır. Hal böyle iken, 1964 -1967 yılları arasında özel yüksek okullara 6.020 san'at enstitüsü mezunu kabul edilmiş, bu durum teknisyen seviyesindeki insangücü açıklarının daha da artmasına sebep olmuştur, önümüzdeki yıllarda açılacak teknisyen okulların mezunlarının üniversitelere girebilmeleri için, teknisyen okulundan üstün basan ile mezun olması, hazırlık okulunu bitirmesi ve üniversite giriş imtihanlarında başarılı olması gerekmektedir. Üniversiteler, için konular barajlardan hiç birinin özel yüksek okullarca uygulanmaması ve özel yüksek okullarda gece öğrenimi imkânları, önümüzdeki yıllarda çok daha büyük bir teknisyen kadrosunun özel yüksek okullara kaymasını sağlayacak, Planda belirtilen teknisyen açıklarını daha çok arttıracaktır.

b. Resmi Yüksek öğretim Kurumlarına Etkiler :

1967 - 1968 ders yılında Üniversiteler öğretim üyelerinden 215 profesör, 91 doçent, 66 doktor asistan, 68 öğretim görevlisi özel yüksek okullarda haftada toplam 2467 saat ders vermektedirler. 625 sayılı özel öğretim kurumları kanununun 21 ilnci maddesi, özel yüksek okulların kuruluşlarından itibaren en geç beş yıl içinde kendi öğretim üyelerini yetiştirmelerine ftmtr olduğu halde, gerek öğretim üyesi yetiştirmenin çok külfetli oluşu, gerekse yetiştirilecek elemanların akademik statülerinin kanunla tesbit edilmemiş olması, özel yüksek okullar yöneticilerinin bu yolda ciddî bir adum atmamalarına sebep olmuştur.

Kamu yüksek okullar ve üniversiteler öğretim üyelerinin çok yüksek ücretlerle özel yüksek okullara hızla kayması, üniversite ve resmî yüksek okullar çeşitli yönlerden etkilemektedir.

Üniversiteler öğretim üyelerinin özel yüksek okullara ayırdıkları ders saatleri, bir yandan her öğretim üyesi için hayatî önem taşıyan araştırma imkânlarını, öte yandan üniversitelerde verilen derslerin hazırlığına ayrılması gerekli zamanı daraltmakta, üniversitelerde verme etkili olmaktadır.

Planın insangücü hesapları uyarınca önümüzdeki on beş yıl içinde yalnız mühendislik dallarında insangücü açıklarımız 55.800'dür. Sözkonusu açığın kapatılması ise, 1972 yılına kadar en az 5 bin kapasiteli 10 teknik üniversitenin hizmete girmesine bağlıdır. Bütün dünyada ve memleketimizde yeni üniversitelerin açılışında enbüyük dar boğaz yetişmiş öğretim üyesi eksikliğidir. Mevcut üniversite merkezleri dışında açılması düşünülen yeni üniversitelerde ise, bu dar boğaz çok daha etkili olabilecektir. Hal böyle iken, Özel yüksek okulların kendi öğretim kadrosunu yetiştirmek yerine Devletin rekabet edemeyeceği yüksek ücretlerle üniversiteler öğretim üyelerinden faydalanması, yeni merkezlerde açılması düşünülen üniversitelerin biran evvel hizmete girmesini, öğretimin üyesi sıkıntısı çeken genç üniversitelerin öğretim üyesi taleplerinin karşılanmasını ve mevcut üniversitelerde gece öğretimi imkânlarını tehlikeye sokacaktır.

özel yüksek okulların yüksek öğretimde yattıkları ek kapasite, son yalarda hızla gelişen yüksek öğrenim talebini kısmen olsun karşılamış ve bu konuda gelişen sosyal baskıyı geçici de olsa hafifletmiştir. Ancak, yaratılan kapasite Planda belirtildiği gibi belirli bir gelir grubundaki Öğrencilere eğitim sağlıyarak kamu eğitim korumalarının üzerindeki talebi azaltmamış, daha çok gündüz çalışıp gece okuyan dar gelirli aileler çocukları ile san'at enstitüleri mezunları için yeni bir talep yaratılmıştır.

c. İstihdam Sorunu :

özel yüksek okullar mezunları henüz büyük sayılara ulaşmadığından, bu okullar mezunlarının istihdam durumları kesin bir açıklığa kavuşmamıştır, önümüzdeki yıllarda mezun sayılarında büyük patlamalar beklendiğinden, özellikle mimarlık ve mühendislik dallarından mezun olacak öğrencilerin ciddi problemlerle karşılaşmaları beklenebilir. Özel yüksek okulların eğitim kalitesi hakkındaki yaygın şüpheler şimdiden meslek odalarını harekete geçirmiş, geçen yıllar -mezunlarının odalara üyelik için müracaatları kabul edilmemiştir.

d. özel Yüksek Okullarda Kalite :

Yalnız memleketimizde uygulanan bir tatbikatla, özel yüksek öğretim kurumları kâr gayeli ticarî şirketler tarafından idare edilmektedir. Böyle bir eğitim sisteminde kalite yerine kazançlar

maksimize edileceğinden, özel yüksek okullar yöneticilerinin kaliteden fedakârlık etmeleri kolay olmaktadır. Nitekim, eğitimde belli başlı kalite ölçülerine göre ve dengi kamu yüksek okulları ile mukayeseli bir inceleme yapıldığında, bu okullardaki öğretim kalitesinin çok düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

1) öğrenci'- öğretmen Oranları :

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında, öğrenci - öğretmen oranları genel öğretim yapan kamu yüksek okullarında 28, teknik öğretimde ise ortalama 12 olarak tesbit edilmiştir, özel yüksek okullarda öğrenci - öğretmen oranları kamu yüksek okulları standartlarından yaklaşık olarak bir misli daha kötüdür. Teknik öğretim yapan özel mühendislik ve mimarlık okullarında 26 olan öğrenci - öğretmen oranı, Diş Hekimliği özel Yüksek Okulunda 46, genel öğretimde 55, Eczacılık özel Yüksek Okulunda 57'ye kadar yükselmektedir. İstanbul Teknik Üniversitesine bağlı Maçka Teknik Okulunda 4, İstanbul Eczacılık Fakültesinde 21, Diş Hekimliği Fakültesinde 16 öğrenciye bir öğretim üyesi düşüğü gözönüne alındığında özel yüksek okullarda sınıfların çok kalabalık, derslerde öğrenci - öğretmen ilişkilerinin tatminkâr olmadığı anlaşılmaktadır.

öte yandan, özel yüksek okullarda ders veren öğretim üyelerinin büyük bir çoğunluğu bu okullarda ek görevle çalışmakta, ders saatlerinin dışındaki zamanlarını aslı görevlerindeki çalışmalara ayırmaktadırlar Hal böyle olunca, öğrencilerin ders saatleri dışında öğretim üyeleri ile temasları yok denecek kadar az olmakta bu durum verilen eğitimin niteliğini etkilemektedir.

2) Sınıf Geçme Oranları :

özel yüksek okulların ticarî amaçlarla kurulmuş olması, bu okullarda gerçekleşen sınıf geçme oranları ile verilen eğitimin kalitesi arasında sıhhatli bir korelasyon kurmamıza imkân vermemektedir. Bütün dünyada ve memleketimizdeki tatbikatın aksine özel yüksek okulların birinci ve ikinci sınıflarında sınıf geçme oranları çok yüksek seviyelere ulaşmış ileri sınıflarda verimlerde dikkate değer azalmalar meydana gelmiştir. Sınıf geçme oranlarının böyle bir seyir takip etmesi bir yandan özel yüksek okullara talebi arttırıp terk sayılarını asgariye indirmiş diğer yandan okul sahiplerinin gelirlerini arttırıcı etkide bulunmuştur.

8) Öğrenci Başına Yatırımlar :

Eğitimde belli başlı kalite ölçülerinden biri de öğrenci başına bina ve teçhizat yatırımları

TABLO : XIII, Kamu yüksek okullarında öğrenci başına maliyet standartları, özel yüksek okullarda öğrenci başına yatırımlar *

	Bina yatırımı		öğretim teçhizatı		Cari harcama	
	Plân Standartları	özel yüksek Okullar	Plân Standartları	özel yüksek Okullar	Plân Standartları	özel yüksek Okullar
Teknik öğretim	7.500	2.136	7.500	615	8.000	2.095
Genel öğretim	4.000	542	1.500	478	3.500	608

Kaynak : D. P. T. çalışmaları.

* Plân standartları 1965 fiyatlarıyla, özel yüksek okullar cari fiyatlarla verilmiştir.

ile -cari harcamalar tutarıdır Bir mukayese imkânı vermek için, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında kamu yüksek okulları için tespit edilen öğrenci başına yatırım standartları ile özel yüksek okullarda g-erçekleşen öğrenci başına bina, teçhizat ve can harcamalar tablo Xn'de gösterilmiştir.

Tablo Xin'de gösterilen değerler incelendiğinde özel yüksek okullar bina teçhizat ve cari harcamalarının kamu standartları ile mukayese edilmediği kadar düşük bir seviyede bulunduğu kolayca anlaşılmaktadır. Teknik öğretimi yapan özel yüksek okulların kamu standartlarına ulaşabilmeleri için yaklaşık olarak bugünkü bina yatırımlarını iki buçuk misli, teçhizat yatırımlarını onbir misli, cari harcamalarını 3 misli arttırmaları gerekmektedir. Teknik öğretimde teçhizat eksikliği had bir safhadadır. Bu dalda öğrenci başına teçhizat yatırımları genel öğretim teçhizat yatırımlarından ancak 137 lira fazladır. Genel öğretim teçhizat yatırımlarını teşkil eden masa, sıra, kürsü gibi büro malzemelerinin hemen hemen hepsinin teknik öğretimi yapan okullarda da kullanıldığı düşünülürse, özel mühendislik ve mimarlık okullarında laboratuvar ve benzeri teknik malzeme için yapılan yatırımların ne kadar yetersiz olduğu ortaya ortaya çıkar. Tablo IX da mevcut özel yüksek okulların teçhizat ve bina yatırımları ayrı ayrı incelenmiştir. Söz konusu tablodaki verilerden de anlaşılacağı gibi, hâlen öğretim yapan okullardan hiç birisi planda tesbit edilen standartların yarısı kadar yatırım yapmamıştır.

4) öğrenci Basma Eğitim ve Servis Alanları :

Çok değişik dallarda öğretim yapan üniversite ve kamu yüksek okulları için genel alan standartları tesbit etmek ve bu standartlara dayalı mukayeseler yapmak söz konusu okulların çok değişik alan ihtiyaçları bakımından hemen hemen imkânsız olmaktadır. Ancak, mevcut kamu yüksek öğretim kurumlarındaki eğitim ve servis alanlarını inceleyerek gerek fen ve gerek genel öğretimde asgari alan ihtiyaçları hak-

ında fikir edinmek mümkün olabilecektir, öğretim dalları bakımından özel mimarlık ve mühendislik okulları ile ortak bir yapıya sahip olan Elâzığ Teknik Okulunda öğrenci başına 8.2 m² eğitim 22.9 m² servis alanı düşmektedir. Fen öğretimi yapılan özel yüksek okullarda öğrenci başına eğitim alanları okullar arasında büyük farklılıklar göstererek 0.8 m² ile 5.8 m² arasında değişmektedir. Bina alanları hakkında bilgi toplayabildiğimiz on okuldan yedisinde eğitim alanları dengi kamu yüksek okulları ile karşılanamayacak kadar düşüktür. On okuldan yedisinde, öğrenci başına servis alanları bir m² nin altındadır.

Gerek eğitim, gerek servis alanları bakımından genel öğretimdeki durum teknik öğretimden farklı değildir. 3.000 öğrenci kapasiteli izmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde öğrenci başına 1.6 m² eğitim, 1.2 m² servis alanı düşmektedir. Genel öğretim yapan özel yüksek okullarda öğrenci başına eğitim alanları 0.4 m² ile 5.7 m² arasında değişmekte, yedi okuldan dördü 1.6 m² nin altında öğretim yapmaktadır. Genel öğretimde öğrenci başına servis alanları iki okul dışında tatminkâr görülmemektedir. Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, özel yüksek okullarda öğrenci sayılan eldeki mekân imkânlarının çok ötesine çıkılarak verilen eğitimin kalitesinden fedakârlık etmek mümkün olmuştur.

e. özel Yüksek Okulların Denetimi Sorunu ;

18 Haziran 1965 tarihinde yürürlüğe giren 625 sayılı özel öğretim Kurumları Kanununun 2 inci maddesi gereğince özel yüksek okulların denetimi Millî Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Ancak, kanunun yürürlüğe girdiği tarihte günümüze kadar söz konusu okulların denetimine esas olacak standartlar tesbit edilmemiş, kanuna aykırı davranışlar etkili bir denetime tâbi tutulmamıştır.

625 sayılı kanunun 8 inci maddesi gereğince yeni açılacak her okulda öğrenci kapasiteleri, bina teçhizat ve öğretim üyesi imkânlarına göre

Millî Eğitim Bakanlığı ile üniversiteler temsilcilerinden kurulu bir uzmanlar heyeti tarafından tesbit edilmektedir. Hal böyle iken uzmanlar heyeti raporlarında belirtilen öğrenci kapasiteleri ile fiilî durum karşılaştırıldığında öğrenci sayılarının raporda belirtilen kontejanlardan bir kaç misli fazla olduğu ortaya çıkmaktadır.

Aynı kanununun 10 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında, yeni açılan özel okulların öğretime başlama izni almadan öğrenci kaydı yapamayacakları belirtilmiş, buna rağmen gerekli izni almayan bir çok okul gazetelere ilânlar vererek öğrenci kaydı yapmışlar, yani kayıtlardan elde ettikleri gelirle bina ve teçhizat yatırımlarını tamamlama yoluna gitmişlerdir

özel- öğretim Kurumları Kanununun 21 inci maddesinde «ihtiyaç halinde esas görevi resmî öğretim kurumlarında olan öğretim elemanlarına aylığı karşılığında okutmakla yükümlü olduğu ders saatlerine hâle gelmemek ve resmî öğretim kurumlarında okuttıkları ders saatlerinin yarısını geçmemek üzere; yetkili mercilerin izni ile özel öğretim kurumlarında ücretle ders verebilir» denilmektedir. Bugünkü tatbikat 'incelendiğinde bir çok öğretim üyesinin özel yüksek okullarda kanunda belirtilen sınırnın çok üstünde ders verdikleri anlaşılmaktadır. Yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı gibi gün geçtikçe sayısı artan özel yüksek okulların Millî Eğitim Bakanlığının bugünkü personel ve diğer imkânları ile sağlam bir denetime tâbi tutulmaları imkânsız olacaktır

SONUÇ :

özel yüksek okullar gerek öğretim teçhizatı, gerek eğitim alanları bakımından kamu standartlarının çok altındadır. Sınıflar kalabalık, ders dışı öğrenci - öğretmen ilişkileri yok denecek kadar azdır. Kütüphane ve sosyal tesisler yeterli değildir. Bu nedenle özel yüksek okullar düşük nitelikte hizmet sağlamaktadırlar.

Üniversiteler öğretim üyelerinin özel yüksek okullara ayırdıkları ders saatleri, söz konusu öğretim üyelerinin bilimsel araştırma imkânlarını, üniversitelerde verilen derslerin hazırlığı için gerekli zamanı ve ders dışı öğrenci - öğretmen ilişkilerini kısıtlamaktadır.

özel yüksek okulların yeni bir öğretim üyesi kapasitesi yaratmadan üniversiteler öğretim üyelerinden faydalanması yeni merkezlerde açılması düşünülen üniversitelerin bir an evvel hizmete girmesini öğretim üyesi sıkıntısı çeken genç üniversitelerin öğretim üyesi taleplerinin karşılanmasını ve mevcut üniversitelerde gece öğretimi imkânlarını tehlikeye sokmaktadır

İnsangücü politikası ve kalite bakımından sıkı bir denetim getirme durumunda olan Millî Eğitim Bakanlığı, bu okulların kanunlara riayetini dahi sağlayamamaktadır. Konu en kısa zamanda ele alınmadığı takdirde gelişme, tüm yüksek öğretimin gelişmesini etkileyecektir.